

Laudato Si'

Het goede leven delen en beschermen

Week van het Katholiek Onderwijs 2019

Bronzen beeld van Franciscus van Assisi, gemaakt door Martini in 1984, Monte Urpinu, Cagliari in Sardinië, Italië.

Tip voor de docent: de opdrachten gaan van eenvoudig naar ingewikkeld. Maak hierin zelf een keuze welke opdrachten u voorbij wilt laten komen (of laat leerlingen zelf kiezen of betere werkvorm bedenken). Zorg a.u.b. wel dat de 'plasticsoep' aan bod komt.

Credits voor de leerling-opdrachten gaan naar:

- AK, AvdW en EvdB voor deel van de intro tekst en de intro tekst bij plasticsoep.
- Ivde, Lotte de Groot en Bo Findhammer voor de opdracht een week geen plastic
- Maud Smits en LM voor de opdracht maak de schoolomgeving schoon
- Cas Weijers voor de opdracht # challenge
- MK en MvD voor de bonusopdracht bucketlist
- Lotte Brandts en RvC voor de bonusopdracht ruilen.

Inhoud

Intro voor de docent	3
Intro voor leerlingen	5
Laudato Si' en het alledaagse leven	
Denk aan afval scheiding, gebruik olie en gas. Iedereen mag meedoen, ook zonder gevulde portemonnee	6
Opdracht 1 thuis	6
Opdracht 2 footprint	6
Opdracht 3 Groningergas	6
Opdracht 4 allemaal een stapje minder (onderbouw)	7
Opdracht 5 allemaal een stapje minder (bovenbouw)	7
Laudato Si' en de atheïst	
Denk aan welke niet religieus georiënteerde bewegingen zich inzetten voor een betere aarde en voor de samenleving als geheel.	8
Opdracht 1 wereldbeeld	8
Opdracht 2 plasticsoep (onderbouw)	8
Opdracht 3 plasticsoep (bovenbouw)	9
Opdracht 4 Duurzaamheid	9
Opdracht 5 # start een movement	9
Laudato Si' en de wereld	
Denk aan wij maken afval en daar hebben de op een hele andere plek in de wereld last van. Of wij leven in overvloed en anderen hebben last van de droogte / overstromingen.	11
Opdracht 1 weersveranderingen.	11
Opdracht 2 exoten	11
Opdracht 3 zee afval	11
Laudato Si' en de andere religies	
Denk aan welke overeenkomsten en verschillen je aantreft in de verschillende omgang met de schepping.	12
Opdracht 1 Christelijk groen	12
Opdracht 2 Boeddhisme	12
Opdracht 3 Jodendom	12
Bonus opdrachten: Keuze opdracht voor extra punt: let op, begint meteen!	14
Video verslag duurzame bucketlist	14
De duurzame ruilmarkt	14
Afronding project	14

Intro voor de docent

De grond wordt ons bijna te heet onder de voeten. Dat is – helaas – in zowel letterlijke als figuurlijke zin waar aan het worden. De opwarming van de aarde doet zich steeds meer gelden en we beseffen tegelijkertijd dat wij mensen hier niet onschuldig aan zijn. Gelukkig komt er steeds meer aandacht voor de zorg voor natuur en milieu. Een begrip als biodiversiteit bestond een aantal decennia geleden nog niet, nu maken velen zich zorgen over het afnemen daarvan. Op allerlei fronten zetten mensen zich in om te redden wat er te redden valt: van Natuurmonumenten tot Greenpeace, van Wereldnatuurfonds (WNF) tot Sea Shepherd, van Natuur & Milieu tot de Internationale Walviscommissie (IWC), van internationale Klimaatoppen tot individuele afvalscheiding, van Milieudefensie tot Jongeren Milieu Actief, van Buijs Eco Consult tot Arcadis (voorheen Heidemaatschappij) en zo valt nog wel even door te gaan.

Een mooi voorbeeld vormt bijv. LUCIE, het referentielabel voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. De LUCIE norm nodigt de organisaties uit om hun MVO-aanpak te concentreren op de 7 volgende verbintenissen:

- Respecteer de belangen van de klanten en consument
- Bescherm het milieu
- Waardeer het menselijk kapitaal
- Handel met de nodige loyaliteit en verantwoordelijkheid op de markten
- Respecteer de fundamentele rechten van personen
- Verenig het belang van de vennootschap met het algemeen belang
- Zorg voor transparantie van het besluitvormings- en controlesysteem

Op deze wijze wordt een integrale aanpak mogelijk die de leefwereld van planten, dieren en mensen ten goede zal komen.

Ook binnen gelovige gemeenschappen bestaat er zorg om de natuur en het milieu. Niet zo vreemd, want de natuur is een schepping van God waar mensen behoedzaam mee om dienen te gaan. Zij trekken – als het goed is – hier samen op met andersgelovige en niet-gelovige mensen: met ieder mens van goede wil. Want schepping of evolutie (of een combinatie van deze twee begrippen), de natuur en het milieu staan op het spel door menselijk toedoen.

Binnen christelijke gemeenschappen wordt al tientallen jaren stilgestaan bij het thema Behoud van de Schepping. In de encycliek *Laudato Si'* (over de zorg voor het gemeenschappelijke huis) roept Paus Franciscus 'alle mensen van goede wil' op om met respect en eerbied om te gaan met de aarde en de armen. Franciscus herinnert ons eraan dat de aarde, ons gemeenschappelijke huis, "als een zuster is met wie we ons leven delen en een fijne moeder die haar armen opent om ons te omhelzen". Wij zelf "zijn stof van de aarde (vgl. Gen 2:7); ons lichaam zelf is samengesteld uit elementen van de planeet, haar lucht laat ons ademen, haar water schenkt ons leven en voedt ons".

Met andere woorden: wie de schepping vernietigt, maakt zichzelf en anderen het leven onmogelijk. De paus verwijst met de naam van zijn encycliek naar het beroemde gedicht van Franciscus van Assisi (1225)

dat hij waarschijnlijk schreef toen hij zwaar ziek lag in San Damiano. Dit gedicht is een lofprijzing op (Laudato Si', geloofd zij...) de Allerhoogste met alle schepselen: broeder zon, zuster maan en sterren, broeder wind, zuster water, onze zuster moeder aarde die ons voedt en leidt, en allerlei vruchten voortbrengt, bonte bloemen en planten. Het is niet voor niets dat deze paus zijn naam ontleend heeft aan deze heilige, de naam Franciscus houdt voor hem een opdracht in:

“Franciscus van Assisi is het beste voorbeeld van de zorg voor de kwetsbare en van een integrale ecologie die vol vreugde en authenticiteit is. Franciscus toont ons hoe onverbrekelijk de band is tussen zorg voor de natuur, gerechtigheid voor de armen, inzet voor de samenleving en innerlijke vrede”. Daarom is Franciscus van Assisi een belangrijke man in de ogen van Paus Franciscus en hij hoopt dat Franciscus ook nu vele mensen mag inspireren tot inzet voor ‘onze zuster moeder aarde’.

Een aantal belangrijke ideeën die de rode draad zijn door de hele encyciek zijn als volgt:

- De nauwe relatie tussen de armen en de broosheid van de planeet
- De overtuiging dat alles in de wereld met elkaar verbonden is
- De kritiek op de nieuwe modellen en vormen van macht die voortkomen uit technologie
- De oproep om economie en vooruitgang op andere manieren te benaderen
- De waarde die eigen is aan ieder schepsel
- De menselijke betekenis van ecologie
- De noodzaak van een openhartig en eerlijk debat
- De serieuze verantwoordelijkheid van internationaal en lokaal beleid
- De wegwerpcultuur en het voorstel van een nieuwe levensstijl

De kern van Laudato Si' vormt de vraag. **“Wat voor wereld willen we achterlaten aan wie na ons komen, aan de kinderen die nu opgroeien?”** Deze vraag spoort ons aan na te gaan wat de betekenis is van het bestaan en welke waarden de grondslag vormen van het sociale leven: “Wat is het doel van ons leven in deze wereld? Waarom zijn we hier? Wat is de bestemming van ons werk en al onze inspanningen? Wat heeft de aarde van ons nodig?”

Tot slot besluit de paus met een ernstige opmerking: “Tenzij we worstelen met deze diepere vragen” – zegt de Paus – “geloof ik niet dat onze zorg voor de ecologie belangrijke resultaten zal opleveren.”

Het onderstaande aanbod van lessen komt voort uit de betrokkenheid bij natuur en milieu van een aantal jongelui op het d'Oultremontcollege te Drunen. Samen met hun (stage-)docenten zijn deze lessen tot stand gekomen. Hopelijk bieden ze concrete handvatten om ‘het goede leven te delen en te beschermen’.

Mede namens de leerlingen,

Marijke Heuvelink (tijdelijk stagiaire)

Dr. Bill Banning – onderwijspedagoog en docent godsdienst-levensbeschouwing d'Oultremontcollege

Hoofdbron voor extra informatie: <https://laudato-si.nl/>

P.S.

Wie liever een andere insteek kiest (meer gericht op vredesvraagstukken) en bijv. meer interesse heeft in de historische ontmoeting tussen Franciscus van Assisi en de moslim-sultan Malek Al-Kamil in 1219 te Damiate in Egypte, zie hier de zeer uitgebreide site:

https://www.kuleuven.be/thomas/page/franciscus-en-de-sultan/?utm_source=flexmail&utm_medium=e-mail&utm_campaign=thomas20190603&utm_content=franciscus+en+de+sultan

Intro voor leerlingen

De eikenprocessierups, lage grondwaterstand, overstromende rivieren. Het nieuws is vol van veranderingen in de natuur en het klimaat. Zelfs het jeugdjournaal heeft het regelmatig over de opwarming van de aarde. Maar wat is daar nou de oorzaak van en moet ik daar als tiener nu wel of niet iets mee. Sommige vinden van wel een houden een scholierenstaking om de regering te dwingen beter voor de planeet te zorgen. Sommige vinden dat de mens geen oorzaak is van de opwarming van de aarde en vinden het allemaal maar lariekoek.

De onderstaande opdrachten zijn gemaakt om je eens beter naar dit brede en belangrijke onderwerp te laten kijken. Wist je dat niet alleen regeringen en wetenschappers bezig zijn met de staat van onze aarde, maar dat ook religieuze leiders als de Paus zich zorgen maken over dingen als plasticssoep en droogte op de ene en teveel water op de andere plek?

In de encycliek *Laudato Si'* (over de zorg voor het gemeenschappelijke huis) roept Paus Franciscus 'alle mensen van goede wil' op om met respect en eerbied om te gaan met de aarde en de armen. Franciscus herinnert ons eraan dat de aarde, ons gemeenschappelijke huis, "als een zuster is met wie we ons leven delen en een fijne moeder die haar armen opent om ons te omhelzen". Wij zelf "zijn stof van de aarde (vgl. Gen 2:7); ons lichaam zelf is samengesteld uit elementen van de planeet, haar lucht laat ons ademen, haar water schenkt ons leven en voedt ons".

Wij wensen je veel plezier en inspiratie toe met de opdrachten. Hopelijk kom je tot een gewogen mening over het thema duurzaamheid en ecologie (de natuur en zijn soorten) en kun je naderhand zeggen dat je beter hebt leren zorgen voor onze moeder Aarde.

Mede namens de leerlingen van het 'd Oultremondcollege in Drunen: veel succes!

Marijke Heuvelink

Dr. Bill Banning

Laudato Si' en het alledaagse leven

Denk aan afval scheiding, gebruik olie en gas. Iedereen mag meedoen, ook zonder gevulde portemonnee

Opdracht 1 thuis

- a. Bedenk wat je thuis doet aan het schoon houden van je leefomgeving. Denk aan afval scheiden, weinig water gebruiken etc.
Noem minimaal drie punten waarop jij denkt dat je minder vervuult dan een ander.
- b. Vergelijk deze punten met je buurman/vrouw

Opdracht 2 footprint

- a. Ga naar de volgende site : <http://voetafdruktest.wnf.nl/> en doe de test.
- b. Schrijf in 5 regels wat je uitkomst is en wat je daar van vindt.
- c. Schrijf in 10 regels wat je zou kunnen doen om je voetafdruk op de aarde kleiner te kunnen maken.

Opdracht 3 Groningergas

- a. Dat we in Nederland veel Gronings-gas gebruiken heeft invloed op de mensen die daar wonen. Ga naar de site <https://gasberaad.nl/bevingsverhaal/> en lees 2 verhalen.
- b. Schrijf in 15 regels wat je vindt van de verhalen en wat dit doet met je kijk op het regeeringsbeleid om te stoppen met Groninger-gas.
(extra informatie: we stoken onze huizen met Groninger-gas, we koken op gas uit Groningen. De schatkist van de overheid wordt gevuld met geld uit de verkoop van Groninger-gas)

Opdracht 4 allemaal een stapje minder (onderbouw)

- Ga naar de volgende site: <https://laudato-si.nl/actie/laudato-si-in-de-praktijk> en scroll naar het artikel *Duurzame consument?*
- Een stukje uit het genoemde is 'God in de supermarkt'.

"Het is vast herkenbaar. Je staat in de supermarkt en je vraagt je af: wat eten we vanavond? De biologische boontjes uit Egypte of de 'gewone' boontjes uit Nederland? Een hamburger of een soja-burger? Of toch vis? Wat betekent dan dat gekke keurmerk precies? Gaan we voor het gezonde, plantaardige Alpro toetje, of toch een emmertje met yoghurt en aardbeien wat eigenlijk het lekkerste is? Wordt het de dure of de goedkope reep chocola? Je hebt het niet gemakkelijk als consument in de supermarkt. Bij elk schap moeten keuzes gemaakt worden, en het is geen gemakkelijke afweging tussen lekker, goedkoop, gezond, milieuvriendelijk, diervriendelijk en eerlijk voor de producent. Het palet aan keurmerken kan helpen, maar zorgt ook voor verwarring."

- Voor de volgende les: ga eens de supermarkt in en maak een avondmenu dat volgens jou het beste is voor de aarde. Extra leuk. Kook het ook en kijk of het lekker smaakt. Dit alles verwoord je in 20 regels.

Opdracht 5 allemaal een stapje minder (bovenbouw)

- In Laudato Si' schreef paus Franciscus: "*De jongeren eisen van ons verandering. Ze vragen zich af hoe het mogelijk is te beweren dat men aan een betere toekomst werkt zonder na te denken over de milieucrisis en het lijden van de uitgestotenen.*" Een Encycliek is de meest gezagvolle vorm van een pauselijk schrijven en bij zo'n Encycliek worden alleen onderwerpen aangehaald die bij de vaste katholieke leer behoren. Volgens paus Franciscus is de milieuproblematiek dus een belangrijk onderwerp. Franciscus bespreekt in deze Encycliek de hoofdzakelijke menselijke invloed in het proces van het milieu en verbindt deze met rechtvaardigheid. De mens moet niet toekijken hoe het milieu achteruit gaat; de mens moet zich inzetten om het milieu te verbeteren. Wij als westerse samenleving moeten onze houding veranderen naar meer verbondenheid, want hoe wij nu leven kan niet zo doorgaan. Deze realisatie moet er komen. Niet alleen paus Franciscus, maar ook paus Paulus VI, paus Johannes Paulus II en paus Benedictus XVI hebben zich over dit onderwerp bekommert.
- <https://www.youtube.com/watch?v=bKoSdTOHgBI> Kijk het filmpje
- Probeer in de komende week geen plastic afval te maken. Thuis, op school, op de sportclub etc. probeer je gezin hierin mee te krijgen.
- Neem een foto van je plastic afval aan het einde van de week. Wat is jouw deel van het afval? Wat is het afval gezins-breed?
- Deel de foto met de leerkracht en plak een kopie in je schrift en schrijf in 20 regels waar je tegenaan liep om plastic te mijden.

Tip voor de docent: maak een collage van alle foto's en bespreek in de les de hoeveelheid plastic die overblijft na een week proberen zonder plastic te leven.

Laudato Si' en de atheïst

Denk aan welke niet religieus georiënteerde bewegingen zich inzetten voor een betere aarde en voor de samenleving als geheel.

Opdracht 1 wereldbeeld

Kennis vooraf: een wereldbeeld is de manier waarop waarden en normen je keuzes bepalen in je leven. Kijk je positief naar de wereld of negatief, is er overvloed of schaarste. Zijn mensen wezenlijk gelijk of is er een rangorde in mensen (mens en dier)

- a. Lees in volgende link wat de Partij voor de Dieren vindt van de economie.
<https://www.partijvoordedieren.nl/standpunten/economie>
- b. Welk wereld beeld hoort daarbij. Geef je antwoord weer in 5 regels.

Opdracht 2 plasticsoep (onderbouw)

(Voor de docent: dit onderwerp kun je ruim uitbreiden, hier zitten veel leerlingen mee in hun maag)

- a. De strijd tegen plastic is een van de grootste opgaven die we ooit gehad hebben. We zijn op een punt aangekomen waar we ofwel die strijd tegen het plastic winnen of het milieu onherstelbaar beschadigen. Steeds vaker horen we verhalen van dieren die aanspoelen op het strand met een buik vol van plastic. We kunnen onze ogen simpelweg niet meer sluiten voor de schade die plastic wereldwijd aanricht. Wereldwijd sterven jaarlijks tienduizenden zeedieren aan de gevolgen van het consumeren van plastic.
<https://www.youtube.com/watch?v=bKoSdTOHgBI> Bekijk het filmpje.
- b. We gaan de klas uit. Neem allemaal een tas mee en verzamel rondom het schoolterrein 10 minuten alle afval die je tegen komt. Kom daarna terug in de klas.
- c. Vergelijk met elkaar wat je gevonden hebt en hoe je dat beter kunt verwerken dan het op straat te gooien. Zit er bijvoorbeeld materiaal in dat gerecycled kan worden.
- d. Huiswerk: probeer een week zonder plastic te leven en maak in je schrift een verslag hierover minimaal 10 regels.

Opdracht 3 plasticsoep (bovenbouw)

(Voor de docent: dit onderwerp kun je ruim uitbreiden, hier zitten veel leerlingen mee in hun maag)

- a. De strijd tegen plastic is een van de grootste opgaven die we ooit gehad hebben. We zijn op een punt aangekomen waar we ofwel die strijd tegen het plastic winnen of het milieu onherstelbaar beschadigen. Steeds vaker horen we verhalen van dieren die aanspoelen op het strand met een buik vol van plastic. We kunnen onze ogen simpelweg niet meer sluiten voor de schade die plastic wereldwijd aanricht. Wereldwijd sterven jaarlijks duizenden zeedieren aan de gevolgen van het consumeren van plastic.
- b. Zoek informatie over de strijd tegen plasticafval via Greenpeace, Plastic Economy Global Commitment, Plastic Soup Foundation
- c. Zijn de oproepen die organisaties als deze doen nuttig? Antwoord in 5 regels (“Een plastic oceaan” van Rick Klöpping, <https://youtu.be/c8X727PjsRs>) n.a.v. de vorige plastic opdracht
- d. Verzin voor 10 plastic voorwerpen een duurzaam alternatief.

Opdracht 4 Duurzaamheid

Verschillende politieke partijen hebben verschillende begrippen van duurzaamheid. Hieronder de link naar het duurzaamheids-standpunt van Forum voor Democratie.

- a. Ga naar de link <https://forumvoordemocratie.nl/standpunten/duurzaamheid-innovatie> lees de standpunten.
- b. Zoek nu van een andere partij de standpunten voor duurzaamheid. Schrijf de link die je gebruikt hebt op en schrijf minimaal drie punten uit het programma op.
- c. Vergelijk beide met elkaar en geef in 10 regels de verschillen en overeenkomsten weer. Kom tot een eigen definitie van duurzaamheid en schrijf deze in 5 regels in je schrift.

Opdracht 5 # start een movement

De laatste maanden is er een trend opgedoken, de #trashtag challenge. Dit is een fenomeen waar jongeren, tieners, erop uit gaan om parkjes, stranden, wandelpaden en andere natuurrijke plekken, schoon maken. Dit wordt daarna op social media gezet met een foto voor en na het opruimen. Om het verschil duidelijk te maken.

Origineel was deze trend in het leven groepen door Byron Román met de tekst: “Here is a new #challenge for all you bored teens”. Naar het stereotype tiener die lui is en niet veel wil doen, maar die nu opgeroepen wordt om in actie te komen.

De challenge heeft effect gehad. Veel mensen reageerden hierop en er werden stranden en natuurgebieden schoon gemaakt. Dit is een stukje Laudato Si’ wat onbewust in de tienergeneratie is neergedaald, omdat deze als geen ander doorhebben dat de wereld het zo niet langer volhoudt.

Een mooi voorbeeld is het citaat uit de encycliek:

“Bovendien hebben onze werken blijvende waarde; ze zullen bewaard blijven (1 Korintiërs 3:9-15). Maar Jezus hield na zijn opstanding nog littekens. Blijkbaar verdwijnen ook de beschadigingen die wij veroorzaken niet zomaar. Zo zijn we geroepen deze aarde geen littekens te bezorgen.”

- a. Bedenk zelf in een groepje van 2 tot 4 personen wat voor een #challenge jij in het leven wil roepen, om je steentje bij te dragen aan het verbeteren van de ecologische leefwereld.
- b. Na enige tijd presenteer je dit met je groepje door middel van een korte pitch (30 seconde tot 1 minuut) waarin je vertelt wat je #challenge is en waarom deze mensen nou juist aan spoort.

Laudato Si' en de wereld

Denk aan wij maken afval en daar hebben de op een hele andere plek in de wereld last van. Of wij leven in overvloed en anderen hebben last van de droogte / overstromingen.

Opdracht 1 weersveranderingen

- Bekijk deze link naar een nieuwsbericht uit 2015.
https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20190420_04342870
- Wat vind je van het steeds warmere en nattere weer. Is dit een natuurlijk fenomeen of een door menselijk handelen veroorzaakt fenomeen? Geef je antwoord weer in 20 regels

Opdracht 2 exoten

- Volg volgende Wikipedia link <https://nl.wikipedia.org/wiki/Eikenprocessierups>
- Geef in drie regels weer wat je hebt meegekregen van de bedreiging van exoten als de eikenprocessierups voor de lokale natuur?
- Noem in drie regels één andere soort (bijv. een ander soort rups) die inmiddels gewoon is geworden.
- Werk in tweetallen om ieder drie voorbeelden te hebben en geef voor elk voorbeeld in drie regels weer waarom deze een bedreiging vormt voor de lokale natuur.

Opdracht 3 zee afval

- Lees het artikel : <https://www.noordzee.nl/schepen-mogen-geen-afval-meer-dumpen-op-zee/>
- Wat vind je ervan dat deze regel tot 2011 duurde om tot stand te komen? Geef je antwoord weer in 10 regels
- Fantaseer vooruit: wat zouden we moeten doen om bij ruimte-exploratie (ruimte-verkenning) geen enorme berg afval te produceren. Maar een uitgebreid verslag van minimaal 20 regels.

Laudato Si' en de andere religies

Denk aan welke overeenkomsten en verschillen je aantreft in de verschillende omgang met de schepping.

Opdracht 1 Christelijk groen

- Scrol door de volgende site heen <https://groengelovig.nl/> en vorm een beeld van de groep.
- Wat is de definitie van het begrip schepping binnen deze verzamelde groep mensen. Gebruik voor je antwoord je eigen woorden in 10 regels in je schrift.
- Wat is jouw eigen definitie van schepping/ecologie. Verwoord je antwoord in 5 regels.

Opdracht 2 Boeddhisme

De Pauselijke Raad voor Interreligieuze dialoog heeft ter gelegenheid van het Vesakh feest, wanneer Boeddhisten wereldwijd de geboorte, verlichting en dood gedenken van de Boeddha, [een boodschap](#) gestuurd aan de Boeddhistische gemeenschap, geïnspireerd door Laudato Si'. Louis Tauran, president van de Raad, schreef o.a. : "Aangezien de klimaatcrisis mede wordt veroorzaakt door menselijk handelen, moeten wij – Christenen en Boeddhisten – samenwerken het hoofd bieden aan de crisis met een ecologische spiritualiteit. [...] De toename van mondiale milieuproblemen maakt interreligieuze samenwerking nog urgenter".

- Lees in tweetallen dit Engelse artikel dat de Pauselijke Raad schreef aan zijn Boeddhistische medemensen. http://www.archivioradiovaticana.va/storico/2016/05/06/catholics_and_buddhists_together_for_the_environment/en-1227858
- Geef een korte samenvatting van die dingen die jullie zijn opgevallen in de brief. Werk samen aan een antwoord van 15 regels.

Opdracht 3 Jodendom

<https://theshalomcenter.org/RabbinicLetterClimate> **A Rabbinic Letter on the Climate Crisis**

We come as Jews and rabbis with great respect for what scientists teach us – for as we understand their teaching, it is about the unfolding mystery of God's Presence in the unfolding universe, and especially in the history and future of our planet. Although we accept scientific accounts of earth's history, we continue to see it as God's creation, and we celebrate the presence of the divine hand in every earthly creature.

Yet in our generation, this wonder and this beauty have been desecrated -- not in one land alone but 'round all the Earth. So in this crisis, even as we join all Earth in celebrating the Breath of Life that interweaves us all -- --

-- You sea-monsters and all deeps, Hallelu-Yah.
Fire, hail, snow, and steam, Hallelu-Yah.
Stormy wind to do God's word, Hallelu-Yah.
Mountains high and tiny hills, Hallelu-Yah (*Psalms 148*)

We know all Earth needs not only the joyful human voice but also the healing human hand. We are especially moved when the deepest, most ancient insights of Torah about healing the relationships of Earth and human earthlings, *adamah* and *adam*, are echoed in the findings of modern science.

- a. Schrijf in 5 regels op of het Jodendom positief of negatief tegenover de wetenschap?
- b. Wat is in deze tekst het begrip voor schepping? Antwoord in 5 regels

Bonus opdrachten

Keuze opdracht voor extra punt: let op, begint meteen!

Video verslag duurzame bucketlist

De wekelijkse opdracht die je meekrijgt is:

Maak een duurzame bucketlist. Op deze bucketlist kunnen dingen staan zoals: afval sorteren, niet met de auto weggaan (vervuilend voor milieu), niet langer dan 5 minuten douchen, kraan uitzetten tijdens het tandenpoetsen (onnodig water verspillen), lampen uitzetten wanneer je deze niet nodig hebt, geen vlees eten etc. Elke week, in een periode van een maand, dienen de leerlingen één van deze bucketlistitems te volbrengen. Er zal elke les kort aandacht aan worden besteed. De leerlingen maken van elke activiteit steeds een kort filmpje, waarin ze vertellen wat ze doen en waarom ze dat doen. Waarom hebben juist deze acties met duurzaamheid, de evolutie en Laudato Si' te maken? Door al deze korte filmpjes achter elkaar te plakken, ontstaat er aan het einde van de maand een korte, educatieve aftermovie. Deze aftermovie wordt uiteindelijk ook beoordeeld door de leraar.

De duurzame ruilmarkt

Het idee is dat leerlingen allerlei spullen van thuis meenemen naar school, die zij en hun ouders niet meer nodig hebben. Deze spullen verzamelen ze en proberen ze met z'n allen te verbeteren, denk aan verven, versieren, repareren etc. Dan zal er een markt gehouden worden met allemaal kraampjes voor verschillende soorten spullen (elektronica, kookgerei, div.-spullen etc.). Mensen kunnen langs deze kraampjes komen en alles 'kopen', maar niet voor een vooraf bepaalde prijs. De mensen mogen zelf bepalen hoeveel ze voor hun spullen willen betalen. Als mensen de markt opkomen, wordt er door een paar leerlingen uitgelegd hoe de markt werkt. Al het geld dat gegeven wordt, *gaat naar een goed doel, dat strijdt voor duurzaamheid*. De leerlingen mogen zelf bepalen welk goed doel zij het belangrijkste vinden. De leerlingen promoten ook bij de 'klanten' dat het goede doel investeert in duurzaamheid, wat hopelijk zal leiden tot meer kopen en meer donaties.

Afronding project

Een door de docenten gekozen dag wordt gebruikt om aan ouders en medeleerlingen te laten zien wat we samen kunnen doen om onszelf duurzamere levensstijl aan te meten. Op deze dag zullen op een duurzame manier de filmpjes te zien zijn en de gepimpte spullen aangeboden worden.

Imprimatur
Haarlem, 9 juli 2019
+Johannes Hendriks
Bisschop-referent voor het onderwijs

